

„Младежка визия за развитие на България“

Инициатива на Президента на Република България

СТАНОВИЩЕ

ОТ

Глория Емилова Данчева
Югозападен университет „Неофит Рилски“ – Благоевград

Подтема:

„Демографски предизвикателства – как да подготвим качествен човешки капитал при спазване правата на човека и основните свободи“

„За да бъде успешно бъдещето ни,
трябва да започнем да гледаме
отвъд краткосрочната перспектива.
Време е да бъдем дръзки и амбициозни!“
Жозе Мануел Барозу

Стратегията „Европа 2020“ очертава три основни приоритета - постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, за реализирането на които е необходимо да се осъществят съгласувани дейности на национално и на европейско равнище. Инициативите, залегнали в Стратегията имат за цел да направят европейските граждани по-способни, като развиват техните умения през целия живот с цел да се повиши участието в трудовия живот и се постигне по-добро съгласуване между предлагането и търсенето на труд. Важна роля за постигане на тази цел е отредена на ученото през целия живот.

Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014 - 2020 предвижда България да е държава, в която са създадени условия за пълноценна творческа и професионална реализация на личността и достъпът до разнообразни и качествени форми на учене през целия живот се е превърнал в реалност за всички нейни граждани.

Съгласно Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи никой не може да бъде лишен от правото на образование, правото на свобода и сигурност, правото на свободни избори.

След влизане в сила на договора за Европейския съюз на 01.11.1993 г. един от първите документи, който приема Европейския съвет е Бялата книга за заетостта, растежа и конкуренцията. Един от основните въпроси, на който е отделено внимание в нея, е този за максимизиране инвестициите в човешки капитал. Авторите на Бялата книга изтъкват ключовата роля на образованието и обучението за стимулиране на растежа и повишаване на конкурентоспособността.

Качественото образование и обучение, ученото през целия живот и постигнатата успешна професионална реализация превръщат човешките ресурси в най – ценния капитал на нацията. Това са и основните предизвикателства пред България. С не по – малка тежест стои и въпросът за посрещане на демографските рискове с изработване на ясна и последователна политика.

Сериозно влияние върху демографското развитие на страната оказват общите за редица държави демографски процеси, като засилена урбанизация, намаляваща раждаемост, както и увеличена смъртност и интензивна емиграция. В резултат на тези процеси България е изпаднала в сериозна демографска криза.

Процесите на интеграция и глобализация са свързани с появата на нови непознати досега проблеми в различни области на човешката дейност. В нова светлина е поставен и проблемът “изтичане на мозъци”, който през последните години добива нови измерения. Наблюдават се все по - нарастващи предпочитания сред младите хора за получаване на висше образование и професионална реализация в чужбина.

В българското общество съществува традиционно силен стремеж към високо и подходящо образование и получаването му е преследван и подчертан ценен идеал.

Въпреки това обстоятелство, по-високото образование и квалификация в България не осигуряват желаната реализация и адекватно заплащане. Провежданата реформа в сферата на образованието е непоследователна и не води до конкретни положителни резултати. В скалата на ценностите ученолюбие започва да губи водещите си позиции. Ниското заплащане демотивира висококвалифицирания труд на учители и преподаватели.

Ясно е едно: Влошаването на демографската структура на населението на страната изисква политически отговори, които да подкрепят прилагането на гъвкави мерки по отношение квалификацията на работната сила, пазара на труда и задържането на младите образовани хора в България.

В българското училище няма изградена система за професионално ориентиране. Средното училище не осигурява гражданско образование, чиято мисия е особено важна: младите хора в България да израснат в училище като бъдещи граждани, които пазят европейските ценности, отстояват своите права и защитават свободата и демокрацията - гаранция за устойчивото развитие на съвременния свят.

В България, както и в други бедни страни се открояват два противоречиви процеса – от една страна, растяща потребност от знания и от друга, все повече препятствия по пътя към получаването им. Социалното неравенство е сериозно препятствие и пред възможността на всички да получат комплексна грамотност. Все по – осезаемо се откроява и групата на (NEET's) – младежите, които нито учат, нито работят, нито търсят услугите на Дирекция „Бюро по труда“.

За амбициозните, мотивираните и стремящи се към самоусъвършенстване млади хора висшите учебни заведения предлагат много интересни и привлекателни специалности, но не са създадени условия за постигане на съответствие между търсенето и предлагането на специалисти с висше образование, което предполага пренасищане на пазара с кадри от едни специалности и недостиг от други.

Практиката показва, че няма единна държавна политика по отношение реализацията на завършилите висше образование. Ето защо възможността за достоен труд, за израстване в професията и значително по-високото заплащане в чужбина са движещите мотиви, които подтиквават младите хора, получили образованието си в България, трайно да напускат страната.

При все че, административната статистика на Агенцията па заетостта отчита ниво на безработица през месец октомври 2015 г. 9,5%, като уточнява, че в сравнение с месец октомври 2014 г. нивото ѝ е по – ниско с 1.2 процентни пункта, силно обезпокоителни са данните, според които безработицата в България все повече се превръща в потомствена за значителна част от българското население. С особена острота стои и въпросът с младежката безработица. Към 31.10.2015 г. регистрираните младежи в Бюрата по труда са 48739, което е 16% от общо регистрираните, търсещи работа лица и в хода на месец ноември 2015 г. броят им се увеличава с близо 2000 души.

Активиране на младежите и повишаване на тяхната заетост е основна задача на Националния план за действие по заетостта 2015 г., като през настоящата година България реализира и Националния план за изпълнение на Европейската гаранция за младежта 2014 – 2020 г. Съгласно Националния план и съобразно Препоръката на Съвета на ЕС, Гаранцията за младежта е право на всеки регистриран безработен младеж до 25 г. да получи предложение за работа или обучение в срок до 4 месеца.

Прави впечатление, че усилията са насочени изключително за повишаване на мотивацията сред младежите, проявяващи апатия, липса на желание и инициативност за социално включване и постигане на заетост.

А от младите току що дипломирали се висшисти, взели смелото и трудно решение да останат в България се очаква да разчитат изцяло на собствения си потенциал и усилия за постигане на успешна реализация. Но в нашата действителност твърде често оказва се, това съвсем не е достатъчно. Ние, младите висшисти, които с труд, упоритост и целеустременост сме постигнали високи академични резултати също се озоваваме клиенти на Бюрата по труда, нареждайки се до неактивните и обезкуражени наши връстници.

Смятам, че държавните институции са длъжници на образованите и перспективни млади хора.

Курсът на обучение във ВУЗ е твърде продължителен и безсмислено разтеглен във времето. Като магистър по право мога да споделя, че очертаващата перспектива

пред мен беше следната: студент 5 години, полагане на три държавни изпита, непосредствено след което следва 6 месечен стаж за придобиване на юридическа правоспособност и едва след това реална възможност за устройване на подходяща работа и то при солидно работещ късмет и по – добър шанс.

Затвърдих убеждението си, че трудното тепърва предстои, че да имам задълбочени знания, дар слово и леко перо не е достатъчно. Сред завършващите студенти се шири мнението, че шест месечните стажове за придобиване на юридическа правоспособност протичат формално, без градивен труд в реална работна среда, без възможност за натрупване на полезен опит.

Моят личен поглед върху необходимите промени в обществото е следният:

1. Незабавна реформа в средното и висшето образование.
2. В българското училище да се изгради система за професионално ориентиране. Това ще отговори на желанията на учащите, училището да ги подготвя в по-голяма степен за предизвикателствата в реалния живот.

3. Гражданското образование да са въведе като общообразователен предмет в средното училище, защото то ще допринесе за създаването у младия човек на самостоятелно мислене самочувствие, на уважение в общи ценности и морал.

4. Реформата във висшето образование да осигури подготовка на млади хора с мултидисциплинарни знания и умения, за да отговорят на предизвикателствата на пазара на труда и потребностите на бизнеса.

5. Да се намали времевия обхват за получаване на висше образование. Обучението да е качествено и практически насочено, а не излишно продължително и безполезно теоретизирано.

6. Да се редуцират специалностите във висшите учебни заведения, като безперспективните отпаднат, за да се постигне реално обвързване на обучението с потребностите на пазара на труда.

7. Да се хармонизират усилията на държавните институции, като действията се съсредоточат в осигуряване и гарантиране на първото работно място за всеки млад висшист, постигнал високо академично ниво. Това ще се окаже стъпка напред за задържане на младите хора в България.

8. Да се прецизира концепцията за юридическите стажове, като се предвиди упражняване на пълноценен труд със съответното адекватно финансово заплащане.

9. Националните и европейски програми за насърчаване на заетостта сред младите хора да предвиждат по - продължителен субсидиран период на заетост, а работодателите да поемат задължението да запазват заетостта за определен период от време и след изтичане на периода със субсидия.

10. Да се създадат условия в България за учене през целия живот. Да се изгради образователна среда, която осигурява възможност на всички граждани, независимо от тяхното лично, социално или икономическо положение да придобиват, обогатяват и развиват през целия си живот, както специфичните за работата им умения, така и ключови компетентности, необходими за тяхната пригодност за заетост. За мен ученето през целия живот не е празна фраза и е важно - било то за да си в крак с новостите в твоята професия или за да усвоиш нови умения в името на стремежите и напредъка.

11. Процесът на обучение, на придобиване на нови знания, освен наша индивидуална отговорност да е задача и на работодателите. Добре е всеки да си даде сметка, че динамиката на съвременния живот налага и нови правила. Предвижданията са, че един млад човек ще сменя професионалното си поприще поне няколко пъти през активния си живот, а това изисква изграждане на система на т.н. "пожизнено обучение". В нея училището ще бъде само една съставна част.

12. Член 10 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи прокламира правото на свобода на изразяване на мнения. В духа на европейската конвенция за правата на човека е препоръчително държавните институции да търсят и ценят мнението на нас - младите хора в България. В хода на своето образование ние израстваме като личности с вътрешен локус на контрол, изградили своята лична формула за успех. Притежаваме и най-живия поглед върху протичащите процеси в страната и Европа. Искаме да бъдем чути, разбрани и оценени. Защото както е казал древногръцкият философ Сократ „Заговори, че да те видя“.

